

Written by РОГОВЕНКО МАРІЯ МИХАЙЛІВНА, к.пед.н., доцент, доцент кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ (м.Київ)

Tuesday, 04 December 2018 14:52

Право за своєю суттю є універсальним регулятором суспільних відносин. При цьому для органів державної влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб законодавчо встановлено межі здійснення владних повноважень. Зокрема, частиною другою статті 19 Конституції України визначено, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України [1]. Таким чином, право, виступаючи як міра свободи для індивіда, водночас обмежує свавілля державних інституцій. Вищезазначене повною мірою стосується і працівників правоохоронних органів держави, зокрема поліцейських. Виконуючи важливу місію охорони закону та порядку в суспільстві, правоохоронці не мають морального права порушувати приписи закону, який покликаний захищати. Отже, в роботі правоохоронних органів держави надзвичайно великого значення набувають морально-етичні, ціннісні установки.

На сьогодні в Україні діють Правила етичної поведінки поліцейських, затверджені наказом Міністерства внутрішніх справ України 09.11.2016 № 1179 (далі – Правила). Відповідно до пункту 1 розділу першого зазначеного нормативного акту ці Правила є узагальненим зібранням професійно-етичних вимог щодо правил поведінки поліцейських та спрямовані на забезпечення служіння поліції суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку на засадах етики та загальнолюдських цінностей [2].

Таким чином, Правила є своєрідним кодексом професійної етики українського поліцейського, що свідчить про достатню нормативну урегульованість питань етичної поведінки

Водночас наявність навіть найкращих та всеохоплюючих нормативних актів не може слугувати гарантією відсутності порушень стандартів поведінки при виконанні правоохоронцями своїх функцій. Прикладом цього є реалізація так званої політики «нульової терпимості» в практиці департаменту поліції міста Нью-Йорк (США). Досвід американських поліцейських може стати в нагоді для вітчизняної правозастосовної практики.

Як зазначають американські дослідники, політика «нульової терпимості» була запроваджена в Нью-Йорку на початку 90-х рр. минулого століття за каденції мера міста Рудольфа Джуліані та керівника поліції Нью-Йорка Уїльяма Браттона. Метою вказаної політики було проголошено «звільнення вулиць Нью-Йорку від злочинності та досягнення інших цілей, а саме: зменшення рівня злочинності серед неповнолітніх, скорочення кількості випадків домашнього насильства, протидія наркозлочинності та вуличним бандам» [3]. Успішна реалізація зазначених цілей та зменшення найбільш явних ознак вуличної злочинності мали слугувати також і політичним маркером успіху мера як публічного діяча.

Як слідує з її назви, політика «нульової терпимості» мала в своїй основі нетерпимість до будь-яких, навіть найменших проявів протиправної діяльності. В ході її реалізації було послідовно вжито ряд управлінських та процедурних кроків. Перш за все, було збільшено штатну чисельність поліцейських міста з 30 до 38 тисяч осіб, що результативно забезпечило збільшення кількості адміністративних затримань та арештів за дрібні правопорушення та злочини невеликої тяжкості. Зокрема, кількість затримань та арештів за перші три роки реалізації політики зросла в середньому на 23%, але за деякими видами правопорушень значно більше. Так, на 40% зросла кількість затримань за дрібні правопорушення та на 97% – за злочини невеликої тяжкості у сфері обігу наркотичних речовин.

Written by РОГОВЕНКО МАРІЯ МИХАЙЛІВНА, к.пед.н., доцент, доцент кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ (м.Київ)

Tuesday, 04 December 2018 14:52

Дослідники відзначили зменшення загального рівня злочинності в Нью-Йорку на 44%.

Кількість умисних вбивств зменшилась на 60%, зґвалтувань – на 12%, пограбувань – на 48%, а крадіжок із проникненням у приміщення – на 46%.

Проте політика «нульової терпимості» відзначилась також зміною етичних стандартів та загального підходу поліцейських до своєї роботи. Ці зміни були сприйняті суспільством в цілому негативно. Мова йде про надмірне застосування правоохоронцями сили при реалізації покладених на них завдань та, у ряді випадків, перевищення повноважень.

Зокрема, дослідники наводять приклади зупинки, обшуку і затримання із застосуванням наручників велосипедистів за адміністративні правопорушення, пов'язані з тим, що їхні транспортні засоби не було обладнано попереджувачим дзвінком або відбивачем світла [4]. Набагато більш кричущими стали випадки тортур, вчинені поліцейськими під час затримань, та випадки смерті затриманих осіб у службових приміщеннях поліції.

Паралельно із зменшенням кількості злочинів зростала й кількість скарг на неправомірні дії працівників правоохоронних органів: загалом з 1993 року по 1998 рік кількість скарг на незаконні дії поліції збільшилась на 75%.

У цілому фахівці відзначають неможливість встановлення прямої кореляції між політикою «нульової терпимості», запровадженою владою міста Нью-Йорк, та зниженням рівня злочинності в місті, оскільки в цей період мало місце зниження рівня злочинності загалом по всій країні. До факторів, що сприяли цьому, відносять не лише збільшення штату правоохоронців та посилення боротьби із правопорушеннями, але і демографічні, соціальні та економічні причини, не останньою з яких стало загальне економічне зростання країни у другій половині 90-х рр. ХХ ст.

До основних висновків, які можна зробити для правозастосовної практики України за результатами дослідження досвіду реалізації політики «нульової терпимості», слід віднести наступні:

1. Політика «нульової терпимості» може принести тимчасові позитивні результати, проте в довгостроковій перспективі не є ефективною.
2. Реалізація політики «нульової терпимості» буде вимагати збільшення ресурсів правоохоронних органів та судової системи, що в кінцевому рахунку означатиме збільшення навантаження на державний бюджет.
3. Парадоксальним результатом проведення політики «нульової терпимості» може стати зростання рівня злочинності, пов'язане із збільшенням кількості осіб, які мають судимість за незначні правопорушення, та їх подальшою маргіналізацією.

Для України зарубіжний досвід є надзвичайно актуальним та корисним з огляду саме на негативні аспекти застосування політики «нульової терпимості». У вітчизняних умовах вироблення системи заходів протидії правопорушенням вимагає виваженого підходу та має включати в якості обов'язкового компоненту підвищення рівня професійної етики правоохоронців та недопущення випадків протиправного застосування сили або перевищення необхідних заходів примусу. Практична реалізація цих задач включає розробку та впровадження додаткових методик внутрішнього адміністративного контролю в правоохор

онній системі. Зважаючи на комплексний характер піднятих науково-практичних проблем, вони потребують вирішення на рівні міждисциплінарного діалогу вчених-правознавців, соціологів, психологів та філософів.

Список використаних джерел: 1. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*, 1996, № 30, ст. 141. 2.

Written by РОГОВЕНКО МАРІЯ МИХАЙЛІВНА, к.пед.н., доцент, доцент кафедри філософії права та юридичної логіки Національної академії внутрішніх справ (м.Київ)

Tuesday, 04 December 2018 14:52

Про затвердження Правил етичної поведінки поліцейських: наказ МВС України від 09.11.2016 №1179. Офіційний вісник України від 06.01.2017. №2, стор. 522, стаття 55, код акта 84380/2016.

3. Chris Cun

neen. Zero Tolerance Policing and the Experience of New York City.

Current Issues In Criminal Justice

. Volume 10, number 3. March 1999.

4. Jim Dwyer. Zero Tolerance, Zero Sense.

Daily News

, 31 July 1997. {jcomments on}